

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ అష్టపంచాశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టపంచాశః సర్గః ॥

నీలకర్తృకః ప్రహస్తస్య వధః

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం దృష్ట్వా రణకృతోద్యమం ।
ఉవాచ సస్మితం రామో విభీషణమరిందమః ॥ 6.58.1 ॥

క ఏష సుమహాకాయో బలేన మహతా వృతః ।
ఆగచ్ఛతి మహావేగః కింరూపబలపౌరుషః ॥ 6.58.2 ॥

ఆచక్ష్య మే మహాబాహో వీర్యవంతం నిశాచరం ।
రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ విభీషణః ॥ 6.58.3 ॥

ఏష సేనాపతిస్తస్య ప్రహస్తో నామ రాక్షసః ।
లంకాయాం రాక్షసేంద్రస్య త్రిభాగబలసంవృతః ।
వీర్యవానస్త్రవిచ్ఛారః సుప్రఖ్యాతపరాక్రమః ॥ 6.58.4 ॥

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం భీమం భీమపరాక్రమం ।
గర్జంతం సుమహాకాయం రాక్షసైరభిసంవృతం ॥ 6.58.5 ॥

దదర్శ మహతీ సేనా వానరాణాం బలీయసాం ।
అభిసంజాతఘోషాణాం ప్రహస్తమభిగర్జతాం ॥ 6.58.6 ॥

ఖడ్గశక్త్యష్టిశూలాశ్చ బాణాని ముసలాని చ ।
గదాశ్చ పరిఘాః ప్రాసా వివిధాశ్చ పరశ్వధాః ॥ 6.58.7 ॥

ధనూంషి చ విచిత్రాణి రాక్షసానాం జయైషిణాం ।
ప్రగృహీతాన్యరాజంత వానరానభిధావతాం ॥ 6.58.8 ॥

జగృహుః పాదపాంశ్చాపి పుష్పితాంస్తు గిరీంస్తథా ।
శిలాశ్చ విపులా దీర్ఘా యోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః ॥ 6.58.9 ॥

తేషామన్యోన్యమాసాద్య సంగ్రామః సుమహానభూత్ ।
బహునామశ్మవృష్టిం చ శరవర్షం చ వర్షతాం ॥ 6.58.10 ॥

బహవో రాక్షసా యుద్ధే బహుాన్ వానరపుంగవాన్ ।
వానరా రాక్షసాంశ్చాపి నిజఘ్నుర్బహవో బహుాన్ ॥ 6.58.11 ॥

శూలైః ప్రమథితాః కేచిత్ కేచిత్ తు పరమాయుధైః ।
పరిఘైరాహతాః కేచిత్ కేచిచ్ఛిన్నాః పరశ్శుధైః ॥ 6.58.12 ॥

నిరుచ్ఛ్వాసాః పునః కేచిత్ పతితా జగతీతలే ।
విభిన్నహృదయాః కేచిదిషుసంధానసాధితాః ॥ 6.58.13 ॥

కేచిద్ ద్విధా కృతాః ఖడ్గైః స్ఫురంతః పతితా భువి ।
వానరా రాక్షసైః శూరైః పార్శ్వతశ్చ విదారితాః ॥ 6.58.14 ॥

వానరైశ్చాపి సంక్రుద్ధై రాక్షసౌఘాః సమంతతః ।
పాదపైర్గిరిశృంగైశ్చ సంపిష్టా వసుధాతలే ॥ 6.58.15 ॥

వజ్రస్పర్శతలైర్వస్తైర్ముష్టిభిశ్చ హతా భృశం ।
వమఞ్శోణితమాస్యేభ్యో విశీర్ణదశనేక్షణాః ॥ 6.58.16 ॥

ఆర్తస్వనం చ స్వనతాం సింహనాదం చ నర్దతాం ।
బభూవ తుములః శబ్దో హరీణాం రక్షసామపి ॥ 6.58.17 ॥

వానరా రాక్షసాః క్రుద్ధా వీరమార్గమనువ్రతాః |
వివృత్తవదనాః క్రూరాశ్చక్రః కర్మాణ్యభీతవత్ || 6.58.18 ||

నరాంతకః కుంభహనుర్మహానాదః సమున్నతః |
ఏతే ప్రహస్తసచివాః సర్వే జఘ్నుర్వనౌకసః || 6.58.19 ||

తేషాం నిపతతాం శీఘ్రం నిఘ్నతాం చాపి వానరాన్ |
ద్వివిదో గిరిశృంగేణ జఘ్నానైకం నరాంతకం || 6.58.20 ||

దుర్ముఖః పునరుత్థాయ కపిః సవిపులద్రుమం |
రాక్షసం క్షిప్రహస్తం తు సమున్నతమపోధయత్ || 6.58.21 ||

జాంబవాంస్తు సుసంక్రుద్ధః ప్రగృహ్య మహతీం శిలాం |
పాతయామాస తేజస్వీ మహానాదస్య వక్షసి || 6.58.22 ||

అథ కుంభహనుస్తత్ర తారేణాసాద్య వీర్యవాన్ |
వృక్షేణ మహతా సద్యః ప్రాణాన్ సంత్యాజయద్ రణే || 6.58.23 ||

అమృష్యమాణస్తత్కర్మ ప్రహస్తో రథమాస్థితః |
చకార కదనం ఘోరం ధనుష్పాణిర్వనౌకసాం || 6.58.24 ||

ఆవర్త ఇవ సంజజ్ఞే సేనయోరుభయోస్తదా |
క్షుభితస్యాప్రమేయస్య సాగరస్యేవ నిఃస్వనః || 6.58.25 ||

మహతా హి శరౌఘేణ రాక్షసో రణదుర్మదః |
అర్దయామాస సంక్రుద్ధో వానరాన్ పరమాహవే || 6.58.26 ||

వానరాణాం శరీరైస్తు రాక్షసానాం చ మేదినీ |
బభూవాతిచితా ఘోరైః పర్వతైరివ సంవృతా || 6.58.27 ||

సా మహీ రుధిరౌఘేణ ప్రచ్ఛన్నా సంప్రకాశతే |
సంఛన్నా మాధవే మాసి పలాశైరివ పుష్పితైః || 6.58.28 ||

హతవీరోఘవప్రాం తు భగ్నాయుధమహాద్రుమాం |
శోణితౌఘమహాతోయాం యమసాగరగామినీం || 6.58.29 ||

యకృత్ప్లహమహాపంకాం వినికీర్ణాంత్రశైవలాం |
భిన్నకాయశిరోమీనామగావయవశాద్యలాం || 6.58.30 ||

గృధ్రహంసవరాకీర్ణాం కంకసారససేవితాం |
మేదఃఫేనసమాకీర్ణామార్తస్తనితనిఃస్వనాం || 6.58.31 ||

తాం కాపురుషదుస్తారాం యుద్ధభూమిమయాం నదీం |
నదీమివ ఘనాపాయే హంససారససేవితాం || 6.58.32 ||

రాక్షసాః కపిముఖ్యాస్తే తేరుస్తాం దుస్తరాం నదీం |
యథా పద్మరజోధ్వస్తాం నలినీం గజయూథపాః || 6.58.33 ||

తతః సృజంతం బాణౌఘాన్ ప్రహస్తం స్యందనే స్థితం |
దదర్శ తరసా నీలో విధమంతం ప్లవంగమాన్ || 6.58.34 ||

ఉద్ధాత ఇవ వాయుః ఖే మహదభ్రబలం బలాత్ |
సమీక్ష్యాభిద్రుతం యుద్ధే ప్రహస్తో వాహినీపతిః || 6.58.35 ||

రథేనాదిత్యవర్ణేన నీలమేవాభిదుద్రువే |
స ధనుర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠో వికృష్య పరమాహవే || 6.58.36 ||

నీలాయ వ్యసృజద్ బాణాన్ ప్రహస్తో వాహినీపతిః |
తే ప్రాప్య విశిఖా నీలం వినిర్భిద్య సమాహితాః || 6.58.37 ||

మహీం జగ్ముర్మహావేగా రోషితా ఇవ పన్నగాః |
నీలః శరైరభిహతో నిశితైర్జ్వలనోపమైః || 6.58.38 ||

స తం పరమదుర్ధర్షమాపతంతం మహాకపిః |
ప్రహస్తం తాడయామాస వృక్షముత్పాట్య వీర్యవాన్ || 6.58.39 ||

స తేనాభిహతః క్రుద్ధో నర్దన్ రాక్షసపుంగవః |
వవర్ష శరవర్షాణి ప్లవంగానాం చమూపతౌ || 6.58.40 ||

తస్య బాణగణానేవ రాక్షసస్య దురాత్మనః |
అపారయన్ వారయితుం ప్రత్యగృహ్ణాన్నిమీలితః |
యధైవ గోవృషో వర్షం శారదం శీఘ్రమాగతం || 6.58.41 ||

ఏవమేవ ప్రహస్తస్య శరవర్షాన్ దురాసదాన్ |
నిమీలితాక్షః సహసా నీలః సేహే దురాసదాన్ || 6.58.42 ||

రోషితః శరవర్షేణ సాలేన మహతా మహాన్ |
ప్రజఘాన హయాన్ నీలః ప్రహస్తస్య మహాబలః || 6.58.43 ||

తతో రోషపరీతాత్మా ధనుస్తస్య దురాత్మనః |
బభంజ తరసా నీలో ననాద చ పునః పునః || 6.58.44 ||

విధనుః స కృతస్తేన ప్రహస్తో వాహినీపతిః |
ప్రగృహ్య ముసలం ఘోరం స్యందనాదవపుప్లవే || 6.58.45 ||

తావుభౌ వాహినీముఖ్యౌ జాతవైరో తరస్వినౌ |
స్థితౌ క్షతజసిక్తాంగౌ ప్రభిన్నావివ కుంజరౌ || 6.58.46 ||

ఉల్లిఖంతౌ సుతీక్ష్ణాభిర్దంష్ట్రాభిరితరేతరం |
సింహశార్దూలసదృశౌ సింహశార్దూలచేష్టితౌ || 6.58.47 ||

విక్రాంతవిజయౌ వీరౌ సమరేష్వనివర్తినౌ |
కాంక్షమాణౌ యశః ప్రాప్తుం వృత్రవాసవయోరివ || 6.58.48 ||

ఆజఘాన తదా నీలం లలాటే ముసలేన సః |
ప్రహస్తః పరమాయత్తస్తతః సుస్రావ శోణితం || 6.58.49 ||

తతః శోణితద్ధిగాంగః ప్రగృహ్య చ మహాతరుం |
ప్రహస్తస్యోరసి క్రుద్ధో విససర్జ మహాకపిః || 6.58.50 ||

తమచింత్యప్రహారం స ప్రగృహ్య ముసలం మహాత్ |
అభిదుద్రావ బలినం బలాన్నీలం ప్లవంగమం || 6.58.51 ||

తముగ్రవేగం సంరభమాపతంతం మహాకపిః |
తతః సంప్రేక్ష్య జగ్రాహ మహావేగో మహాశిలాం || 6.58.52 ||

తస్య యుద్ధాభికామస్య మృధే ముసలయోధినః |
ప్రహస్తస్య శిలాం నీలో మూర్ఘ్ని తూర్ణమపాతయత్ || 6.58.53 ||

నీలేన కపిముఖ్యేన విముక్తా మహాతీ శిలా |
బిభేద బహుధా ఘోరా ప్రహస్తస్య శిరస్తదా || 6.58.54 ||

స గతాసుర్గతశ్రీకో గతసత్త్వో గతేంద్రియః |
పపాత సహసా భూమౌ చిన్నమూల ఇవ ద్రుమః || 6.58.55 ||

విభిన్నశిరస్తస్య బహు సుస్త్రావ శోణితం |
శరీరాదపి సుస్త్రావ గిరేః ప్రస్తవణం యథా || 6.58.56 ||

హతే ప్రహస్తే నీలేన తదకంప్యం మహాబలం |
రాక్షసానామహృష్టానాం లంకామభిజగామ హ || 6.58.57 ||

న శేకుః సమవస్థాతుం నిహతే వాహినీపతౌ |
సేతుబంధం సమాసాద్య విశీర్ణం సలిలం యథా || 6.58.58 ||

హతే తస్మింశ్చమూముఖ్యే రాక్షసాస్తే నిరుద్యమాః |
రక్షఃపతిగృహం గత్వా ధ్యానమూకత్వమాగతాః || 6.58.59 ||

ప్రాప్తాః శోకార్ణవం తీవ్రం విసంజ్ఞా ఇవ తేభవన్ || 6.58.60 ||

తతస్తు నీలో విజయీ మహాబలః

ప్రశస్యమానః సుకృతేన కర్మణా ।

సమేత్య రామేణ సలక్షణేన చ

ప్రహృష్టరూపస్తు బభూవ యూథపః ॥ 6.58.61 ॥

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే అష్టపంచాశః సర్గః ॥